

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

18 päivänä joulukuuta 2014*

Ennakkoratkaisupyyntö — Euroopan unionin perusoikeuskirja — 19 artiklan 2 kohta — Direktiivi 2004/83/EY — Pakolaisaseman tai toissijaisen suojeluaseman myöntämisedellytyksiä koskevat vähimmäisvaatimukset — Henkilö, joka voi saada toissijaista suojelua — 15 artiklan b alakohta — Hakijan alkuperämaassaan kokema kidutus tai epäinhimillinen tai halventava kohtelu tai rangaistus — 3 artikla — Suotuisimmat säännökset — Vakavasti sairas hakija — Asianmukaisen hoidon puuttuminen alkuperämaassa — 28 artikla — Sosiaaliapu — 29 artikla — Terveystuolto

Asiassa C-542/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Cour constitutionnelle (Belgia) on esittänyt 26.9.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 17.10.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Mohamed M'Bodj

vastaan

Belgian valtio,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, varapresidentti K. Lenaerts, jaostojen puheenjohtajat M. Ilešič, L. Bay Larsen (esittelevä tuomari), T. von Danwitz, J.-C. Bonichot ja K. Jürimäe sekä tuomarit A. Rosas, E. Juhász, A. Arabadžiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger ja A. Prechal,

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Tourrès,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 24.6.2014 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Mohamed M'Bodj, edustajanaan avocate S. Benkhelifa,
- Belgian hallitus, asiamiehinnään C. Pochet ja T. Materne, avustajinaan avocat J.-J. Masquelin, avocat D. Matray, avocat J. Matray, avocat C. Piront ja avocat N. Schynts,
- Saksan hallitus, asiamiehinnään T. Henze ja B. Beutler,
- Kreikan hallitus, asiamiehenään M. Michelogiannaki,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

— Ranskan hallitus, asiamiehinään F.-X. Bréchet ja D. Colas,
— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, edustajanaan barrister C. Banner,
— Euroopan komissio, asiamiehinään M. Condou-Durande ja R. Troosters,
kuultuaan julkisasiamiehen 17.7.2014 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelyä pakolaisiksi tai muuta kansainvälistä suojelua tarvitseviksi henkilöiksi koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä myönnetyn suojelun sisällöstä 29.4.2004 annetun neuvoston direktiivin 2004/83/EY (EUVL L 304, s. 12, oikaisut EUVL 2005, L 204, s. 24 ja EUVL 2011, L 278, s. 13) 2 artiklan e ja f alakohdan, 15 ja 18 artiklan, 20 artiklan 3 kohdan sekä 28 ja 29 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Mauritanian kansalainen Mohamed M'Bodj ja Belgian valtio ja joka koskee sitä, että Service public fédéral Sécurité sociale (liittovaltion sosiaaliturvalaitos) on hylännyt mainitun henkilön hakemuksen ansiotuloja täydentävästä avustuksesta ja vammaisuudesta aiheutuvia kustannuksia korvaavasta avustuksesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi

- 3 Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen, joka allekirjoitettiin Roomassa 4.11.1950 (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus), 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Kidutuksen kieltö”, määrätään seuraavaa:

”Ketään ei saa kiduttaa, eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.”

Unionin oikeus

- 4 Direktiivin 2004/83 johdanto-osan 5, 6, 9, 10, 24 ja 26 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(5) Tampereen [Eurooppa-neuvoston] päätelmissä todetaan myös, että pakolaisasemaa koskevia sääntöjä olisi täydennettävä toissijaista suojelua koskevilla toimenpiteillä, joiden avulla tällaista suojelua tarvitsevalle henkilölle myönnetään asianmukainen asema.

(6) Tämän direktiivin päätavoitteena on toisaalta varmistaa se, että jäsenvaltioissa sovelletaan yhteisiä perusteita kansainvälistä suojelua todella tarvitsevien henkilöiden yksilöimiseen ja toisaalta se, että nämä henkilöt saavat vähimmäistason mukaiset edut kaikissa jäsenvaltioissa.

--

(9) Tätä direktiiviä ei sovelleta sellaisiin kolmansien maiden kansalaisiin tai kansalaisuudettomiin henkilöihin, joiden annetaan jäädä jäsenvaltioiden alueelle myötätunnosta tai yksilöllisistä inhimillisistä syistä eikä kansainvälisen suojelun tarpeen perusteella.

(10) Tässä direktiivissä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjan [(jäljempänä perusoikeuskirja)] periaatteita. Tällä direktiivillä pyritään erityisesti varmistamaan ihmisarvon täysimääräinen kunnioittaminen sekä turvapaikanhakijoiden ja heidän mukanaan tulevien perheenjäsenten oikeus turvapaikkaan.

--

(24) Olisi myös laadittava vähimmäisvaatimukset toissijaista suojelua saavan henkilön aseman määrittelylle ja sisällölle. Toissijaisen suojelun aseman olisi täydennettävä [Genevessä 28.7.1951 allekirjoitetussa pakolaisten oikeusasemaa koskevassa] yleissopimuksessa [Yhdistyneiden kansakuntien sopimuskokoelma, nide 189, s. 150, nro 2545 (1954)] vahvistettua pakolaisten suojeluasemaa, ja sen olisi oltava siihen nähden erillinen.

--

(26) Vaarat, joille jonkin maan väestö tai väestön osa on yleisesti alttiina, eivät tavallisesti itsessään aiheuta henkilökohtaista uhkaa, joka täyttäisi vakavan haitan edellytykset.”

5 Direktiivin 2 artiklan a, c, e, f ja g alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

a) ’kansainvälisellä suojelulla’ pakolaisasemaa ja toissijaista suojeluasemaa sellaisina kuin ne on määritelty d ja f alakohdassa;

--

c) ’pakolaisella’ kolmannen maan kansalaista, jolla on perusteltua ahdistusta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, poliittisten mielipiteiden tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen vuoksi ja joka oleskelee kansalaisuusmaansa ulkopuolella ja on kykenemätön tai sellaisen pelon johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan --

--

e) ’henkilöllä, joka voi saada toissijaista suojelua’, kolmannen maan kansalaista tai kansalaisuudetonta henkilöä, jolle ei voida myöntää pakolaisasemaa mutta jonka suhteen on esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että jos hänet palautetaan alkuperämaahansa tai kansalaisuudettoman henkilön ollessa kyseessä entiseen pysyvään asuinmaahansa, hän joutuisi todelliseen vaaraan kärsiä 15 artiklassa määriteltyä vakavaa haittaa -- ja joka on kykenemätön tai sellaisen vaaran johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan;

f) ’toissijaisella suojeluasemalla’ kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön tunnustamista jäsenvaltiossa henkilöksi, joka voi saada toissijaista suojelua;

g) ’kansainvälistä suojelua koskevalla hakemuksella’ kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön esittämää pyyntöä saada suojelua jostakin jäsenvaltiosta, kun hakijan voidaan katsoa tarkoittavan pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa ja kun hakija ei nimenomaisesti pyydä tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävää muunlaista suojelua, jota voidaan pyytää erikseen.”

6 Direktiivin 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat säätää tai pitää voimassa suotuisampia säännöksiä sen määrittelemiseksi, kenelle voidaan myöntää pakolaisasema tai antaa toissijaista suojelua, sekä kansainvälisen suojelun sisällön määrittelemiseksi, kunhan nämä säännökset ovat yhteensopivat tämän direktiivin kanssa.”

7 Direktiivin 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Vainoa harjoittavia tai vakavaa haittaa aiheuttavia toimijoita voivat olla:

- a) valtio;
- b) valtiota tai huomattavaa osaa sen alueesta valvonnassaan pitävät puolueet tai järjestöt;
- c) muut kuin valtiolliset toimijat, jos voidaan osoittaa, että a ja b alakohdassa mainitut toimijat, kansainväliset järjestöt mukaan luettuina, ovat kykenemättömiä tai haluttomia tarjoamaan – – suojelua vainoa tai vakavaa haittaa vastaan.”

8 Direktiivin 2004/83 V lukuun, jonka otsikkona on ”Toissijaisen suojelun edellytykset”, sisältyvässä 15 artiklassa, jonka otsikkona on ”Vakava haitta”, säädetään seuraavaa:

”Vakavalla haitalla tarkoitetaan seuraavia:

- a) kuolemanrangaistus tai teloitus; tai
- b) hakijan alkuperämaassa kokema kidutus tai epäinhimillinen tai halventava kohtelu tai rangaistus; tai
- c) siviilihenkilön henkeä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vakava ja henkilökohtainen vaara, joka johtuu mielivaltaisesta väkivallasta kansainvälisen tai maan sisäisen aseellisen selkkauksen yhteydessä.”

9 Direktiivin 18 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on myönnettävä toissijainen suojeluasema sellaiselle kolmannen maan kansalaiselle tai kansalaisuudettomalle henkilölle, joka voi saada toissijaista suojelua II ja V luvun mukaisesti.”

10 Direktiivin 20 artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on otettava [VII] lukua täytäntöön pannessaan huomioon haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden, kuten alaikäisten, ilman huoltajaa olevien alaikäisten, vammaisten, vanhusten, raskaana olevien naisten, yksinhuoltajien, joilla on alaikäisiä lapsia, sekä kidutuksen, raiskauksen tai muun vakavan psyykkisen, fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneiden henkilöiden erityistilanne.”

11 Direktiivin VII lukuun sisältyvissä 28 ja 29 artiklassa säädetään sosiaaliavun etuuksien myöntämisestä ja mahdollisuudesta terveydenhuoltoon pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneille henkilöille.

Belgian oikeus

- 12 Ulkomaalaisten maahantulo-oikeudesta, oleskelusta, asettautumisesta ja maastapoistamisesta 15.12.1980 annetun lain (loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkoihin (jäljempänä 15.12.1980 annettu laki), 9 ter §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Belgiassa oleskeleva ulkomaalainen, joka todistaa henkilöllisyytensä 2 §:n mukaisesti ja joka kärsii sairaudesta, josta aiheutuu todellinen hengenvaara, ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vaara tai epäinhimillisen tai halventavan kohtelun vaara, kun hänen alkuperämaassaan tai oleskelumaassaan ei ole mitään asianmukaista hoitoa, voi hakea ministeriltä tai tämän tähän tehtävään valtuuttamalta lupaa oleskella [Belgian] kuningaskunnassa.”

- 13 Kyseisen 15.12.1980 annetun lain 48/4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Toissijainen suojeluasema myönnetään ulkomaalaiselle, jolle ei voida myöntää pakolaisasemaa, johon ei voida soveltaa 9 ter §:ää ja jonka osalta on merkittäviä perusteita uskoa, että jos hänet palautetaan alkuperämaahansa tai kansalaisuudettoman henkilön ollessa kyseessä entiseen pysyvään asuinmaahansa, hän joutuisi todelliseen vaaraan kärsiä jäljempänä 2 momentissa määriteltyä vakavaa haittaa, ja joka on kykenemätön tai tällaisen vaaran johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan, edellyttäen, ettei häneen ole sovellettava 55/4 §:ssä tarkoitettuja epäämisperusteita.

2. Vakavalla haitalla tarkoitetaan seuraavia:

- a) kuolemanrangaistus tai teloitus; tai
- b) kidutus tai epäinhimillinen tai halventava kohtelu tai rangaistus, joka uhkaa hakijaa alkuperämaassa; tai
- c) siviilihenkilön henkeä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vakava vaara, joka johtuu mielivaltaisesta väkivallasta kansainvälisen tai maan sisäisen aseellisen selkkauksen yhteydessä.”

- 14 Vammaisille myönnettävistä avustuksista 27.2.1987 annetun lain (loi du 27 février 1987 relative aux allocations aux personnes handicapées, jäljempänä 27.2.1987 annettu laki) 4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Edellä 1 §:ssä tarkoitettuja avustuksia voidaan myöntää ainoastaan henkilölle, jonka tosiasiallinen asuinpaikka on Belgiassa ja joka on

1° Belgian kansalainen;

2° muun Euroopan unionin jäsenvaltion kansalainen;

--

5° -- pakolainen

--

2. Kuningas voi ministerineuvostossa tehtävällä päätöksellä vahvistamallaan edellytyksillä ulottaa tämän lain soveltamisen koskemaan muita kuin edellä 1 momentissa mainittuja henkilöryhmiä, jos näiden henkilöiden tosiasiallinen asuinpaikka on Belgiassa.

--”

- 15 Vammaisille myönnettävistä avustuksista 27.2.1987 annetun lain 4 §:n 2 momentin täytäntöönpanosta 17.7.2006 tehdyn kuninkaan päätöksen muuttamisesta 9.2.2009 tehdyllä kuninkaan päätöksellä kyseisen lain soveltaminen ulotettiin 12.12.2007 alkaen koskemaan ulkomaalaisia, jotka on kirjattu väestörekisteriin.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 16 Mohamed M'Bodj saapui Belgiaan 3.1.2006. Hän haki turvapaikkaa ja sitten lääketieteellisiin syihin perustuvaa oleskelulupaa; molemmat hakemukset hylättiin, minkä jälkeen hän teki menestyksettä useita muutoksenhakuja päätöksiin, joilla hakemukset oli hylätty.
- 17 M'Bodj teki 27.5.2008 kyseisen 15.12.1980 annetun lain 9 ter §:n nojalla uuden hakemuksen lääketieteellisiin syihin perustuvasta oleskeluluvasta ja esitti sen perusteeksi merkittävät jälkiseuraukset, joista hän väittää kärsivänsä jouduttuaan Belgiassa pahoinpitelyn kohteeksi. Hakemus otettiin käsiteltäväksi 19.9.2008, minkä seurauksena hänet kirjattiin ulkomaalaisrekisteriin.
- 18 Saatuaan yleisen todistuksen ansiokykynsä alentumisesta ja itsenäisen toimintakykynsä menetyksestä M'Bodj haki 21.4.2009 ansiotuloja täydentävää avustusta ja vammaisuudesta aiheutuvia kustannuksia korvaavaa avustusta.
- 19 Service public fédéral Sécurité sociale hylkäsi hakemuksen 5.10.2009 sillä perusteella, ettei M'Bodj täyttänyt 27.2.1987 annetun lain 4 §:n 1 momentissa säädettyjä kansalaisuusedellytyksiä. Lisäksi kyseinen laitos totesi, että M'Bodj oli kirjattuna ulkomaalaisrekisteriin, joten hänellä ei ollut oikeutta asettautua Belgiaan.
- 20 M'Bodj nosti 31.12.2009 kanteen päätöksestä, jolla kyseinen hakemus oli hylätty, tribunal du travail de Liège:ssä.
- 21 Tästä muutoksenhausta riippumatta M'Bodj sai 17.5.2010 luvan oleskella toistaiseksi Belgiassa terveydentilansa perusteella.
- 22 Tribunal du travail de Liège päätti 8.11.2012 antamallaan ratkaisulla esittää Cour constitutionnellelle esikysymyksen pääasiallisesti sen selvittämiseksi, onko 27.2.1987 annetun lain 4 § vastoin tietyt Belgian perustuslain säännöksiä, luettuina yhdessä direktiivin 2004/83 28 artiklan 2 kohdan kanssa, siltä osin kuin siinä evätään avustukset vammaisilta henkilöiltä, jotka oleskelevat Belgiassa 15.12.1980 annetun lain 9 ter §:n nojalla ja joilla on tällä perusteella kansainvälinen suojeluasema mainitun direktiivin mukaisesti, vaikka kyseisen 4 §:n nojalla kyseisiä avustuksia voidaan maksaa pakolaisille, jotka mainitun tuomioistuimen mukaan saavat samaa kansainvälistä suojelua.
- 23 Cour constitutionnelle toteaa ennakkoratkaisupyynnössään, että vaikka se jo onkin lausunut näiden kahden ulkomaalaisryhmän välistä erilaista kohtelua koskeneesta esikysymyksestä, sitä ei tässä kysymyksessä ollut pyydetty ottamaan direktiiviä 2004/83 huomioon.
- 24 Tässä tilanteessa Cour constitutionnelle on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko [direktiivin 2004/83] 2 artiklan e ja f alakohtaa ja 15, 18, 28 ja 29 artiklaa tulkittava siten, että sen lisäksi, että henkilöllä, jolle jäsenvaltion riippumaton viranomainen on hakemuksesta myöntänyt toissijaisen suojeluaseman, on oltava oikeus direktiivin 28 ja 29 artiklassa tarkoitettuun sosiaaliapuun ja terveydenhuoltoon, tällainen oikeus on oltava myös ulkomaalaisella, jolle jäsenvaltion hallintoviranomainen on myöntänyt luvan oleskella kyseisessä jäsenvaltiossa ja joka

kärsii sairaudesta, josta aiheutuu todellinen hengenvaara tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vaara tai epäinhimillisen tai halventavan kohtelun vaara, kun hänen alkuperämaassaan tai oleskelumaassaan ei ole mitään asianmukaista hoitoa?

- 2) Jos ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava siten, että kummallakin siinä kuvatulla henkilöryhmällä on oltava oikeus siinä tarkoitettuihin sosiaaliapuun ja terveydenhuoltoon, onko direktiivin 20 artiklan 3 kohtaa, 28 artiklan 2 kohtaa ja 29 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että jäsenvaltioille asetettu velvollisuus ottaa huomioon vammaisten kaltaisten haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden erityinen tilanne merkitsee sitä, että näille henkilöille on myönnettävä – 27.2.1987 annetussa laissa tarkoitettut avustukset, kun muistetaan, että sosiaalihuollon tukia, joissa vamma otetaan huomioon, voidaan myöntää sosiaalikeskuksista 8.7.1976 annetun lain perusteella?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko direktiivin 2004/83 28 ja 29 artiklaa, luettuina yhdessä direktiivin 2 artiklan e alakohdan ja 3, 15 ja 18 artiklan kanssa, tulkittava siten, että jäsenvaltio on velvollinen antamaan oikeuden mainituissa artikloissa tarkoitettuihin sosiaaliapuun ja terveydenhuoltoon kolmannen maan kansalaiselle, joka on saanut luvan oleskella kyseisen jäsenvaltion alueella sellaisen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen lainsäädännön nojalla, jonka mukaan kyseisessä jäsenvaltiossa myönnetään oleskelulupa ulkomaalaiselle, joka kärsii sairaudesta, josta aiheutuu todellinen hengenvaara tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vaara tai epäinhimillisen tai halventavan kohtelun vaara, kun ulkomaalaisen alkuperämaassa tai kolmannessa maassa, jossa hän aikaisemmin oleskeli, ei ole mitään asianmukaista hoitoa.
- 26 Direktiivin 2004/83 28 ja 29 artiklasta ilmenee, että näitä artikloja sovelletaan pakolaisaseman tai toissijaisen suojeluaseman saaneisiin henkilöihin.
- 27 On kuitenkin selvää yhtäältä, ettei pääasiassa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö koske kolmansien maiden kansalaisten, joilla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuiksi direktiivin 2004/83 2 artiklan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla, oleskelulupaa, ja toisaalta, ettei sen tarkoituksena ole myöntää pakolaisasemaa kolmansien maiden kansalaisille, jotka ovat saaneet oleskeluluvan kyseisen lainsäädännön nojalla.
- 28 Tästä seuraa, että Belgian kuningaskunta olisi direktiivin 28 ja 29 artiklan nojalla velvollinen antamaan oikeuden mainituissa artikloissa tarkoitettuihin etuuksiin kolmansien maiden kansalaisille, jotka ovat saaneet luvan oleskella Belgiassa pääasiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön nojalla, vain, jos heidän oleskelulupansa olisi katsottava johtavan toissijaisen suojeluaseman myöntämiseen.
- 29 Direktiivin 18 artiklan nojalla jäsenvaltioiden on myönnettävä toissijainen suojeluasema sellaiselle kolmannen maan kansalaiselle, joka voi saada toissijaista suojelua.
- 30 Tässä yhteydessä on muistutettava, että direktiivin 2004/83 15 artiklassa määritellyt kolme vakavan haitan lajia muodostavat edellytykset, joiden on täyttyvä, jotta henkilöä voidaan pitää henkilönä, joka voi saada toissijaista suojelua, kun direktiivin 2 artiklan e alakohdan mukaisesti on olemassa merkittäviä perusteita uskoa, että jos hakija palautetaan asianomaiseen alkuperämaahan, hän joutuu todelliseen vaaraan kärsiä tällaista haittaa (tuomio Elgafaji, C-465/07, EU:C:2009:94, 31 kohta ja tuomio Diakité, C-285/12, EU:C:2014:39, 18 kohta).

- 31 Kolmannen maan kansalaisen terveydentilan heikentymisen, joka ei johdu hoidon tahallisesta epäamisestä tältä kolmannen maan kansalaiselta, vaara, jolta pääasiassa kyseessä olevassa kansallisessa lainsäädännössä annetaan suojaa, ei sisälly direktiivin 15 artiklan a ja c alakohtaan, koska näissä säännöksissä määriteltynä haittoina ovat kuolemanrangaistus tai teloitus ja siviilihenkilön henkeä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vakava ja henkilökohtainen vaara, joka johtuu mielivaltaisesta väkivallasta kansainvälisen tai maan sisäisen aseellisen selkkauksen yhteydessä.
- 32 Direktiivin 2004/83 15 artiklan b alakohdassa määritellään vakava haitta, joka aiheutuu kolmannen maan kansalaisen alkuperämaassaan kokemasta kidutuksesta tai epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta tai rangaistuksesta.
- 33 Mainitusta säännöksestä ilmenee selvästi, että sitä sovelletaan vain hakijan alkuperämaassaan kokemaan epäinhimilliseen tai halventavaan kohteluun. Unionin lainsäätäjä on siis säätänyt toissijaisen suojelun myöntämisestä vain tapauksissa, joissa on kyse hakijan tällaisesta kohtelusta hänen alkuperämaassaan.
- 34 Direktiivin 2004/83 15 artiklan b alakohdan tulkittamiseksi on lisäksi otettava huomioon tietyt kyseisen säännöksen asiayhteydelle ominaiset seikat samoin kuin direktiivin päämäärät (ks. vastaavasti tuomio *Maatschap L.A. en D.A.B. Langestraat en P. Langestraat-Troost*, C-11/12, EU:C:2012:808, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 35 Niinpä direktiivin 6 artikla sisältää luettelon vakavaa haittaa aiheuttavista toimijoista, mikä vahvistaa ajatusta siitä, että tällaisten haittojen on aiheuduttava kolmannen toiminnasta, eivätkä ne siis voi johtua pelkistä alkuperämaan terveydenhoitojärjestelmän yleisistä puutteista.
- 36 Samoin direktiivin johdanto-osan 26 perustelukappaleessa täsmennetään, että vaarat, joille jonkin maan väestö tai väestön osa on yleisesti alttiina, eivät tavallisesti itsessään aiheuta henkilökohtaista uhkaa, joka täyttäisi vakavan haitan edellytykset. Tästä seuraa, että vakavasti sairaan kolmannen maan kansalaisen terveydentilan heikentymisen, joka johtuu asianmukaisen hoidon puuttumisesta hänen alkuperämaassaan eikä kyse ole hoidon tahallisesta epäamisestä tältä kolmannen maan kansalaiselta, vaara ei voi riittää siihen, että tälle olisi myönnettävä toissijaista suojelua.
- 37 Tällainen tulkinta saa lisäksi tukea direktiivin 2004/83 johdanto-osan 5, 6, 9 ja 24 perustelukappaleesta, joista ilmenee, että vaikka tämän direktiivin tarkoituksena on toissijaisella suojelulla täydentää Genevessä 28.7.1951 allekirjoitetussa pakolaisten oikeusasemaa koskevassa yleissopimuksessa vahvistettua pakolaisten suojelua yksilöimällä kansainvälistä suojelua todella tarvitsevat henkilöt (ks. vastaavasti tuomio *Diakité*, EU:C:2014:39, 33 kohta), sen soveltamisala ei ulotu henkilöihin, jotka ovat saaneet luvan oleskella jäsenvaltioiden alueella muista syistä eli harkinnanvaraisesti ja myötätunnosta tai inhimillisistä syistä.
- 38 Velvollisuus tulkita direktiivin 2004/83 15 artiklan b alakohtaa noudattaen perusoikeuskirjan 19 artiklan 2 kohtaa (ks. vastaavasti tuomio *Abed El Karem El Kott ym.*, C-364/11, EU:C:2012:826, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), jonka mukaan ketään ei saa palauttaa sellaiseen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa epäinhimillinen tai halventava kohtelu, ja ottaen huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artikla, jota mainittu b alakohta olennaisilta osin vastaa (tuomio *Elgafaji*, EU:C:2009:94, 28 kohta), ei ole omiaan kyseenalaistamaan kyseistä tulkintaa.
- 39 Tässä yhteydessä on tosin huomattava, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että vaikka ulkomaalaiset, jotka ovat heidän maastapoistamisensa mahdollistavan päätöksen kohteena, eivät lähtökohtaisesti voi vaatia oikeutta jäädä valtion alueelle saadakseen edelleen tämän valtion tarjoamia lääketieteellisiä, sosiaalisia ja muita palveluja ja apua, päätös poistaa vakavasta fyysisestä tai henkisestä sairaudesta kärsivä ulkomaalainen maahan, jossa tällaisen sairauden hoitokeinot ovat heikommalla tasolla kuin kyseisessä valtiossa, voi nostattaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen

3 artiklan kannalta tarkasteltavan kysymyksen erittäin poikkeuksellisissa tapauksissa silloin, kun maastapoistamista vastaan puhuvat humanitääriset näkökohdat ovat pakottavia (ks. mm. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.5.2008, N. v. Yhdistynyt kuningaskunta, 42 kohta).

- 40 Kuitenkin se, ettei vakavasti sairasta kolmannen maan kansalaista voida Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan, sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on sitä tulkinnut, nojalla erittäin poikkeuksellisissa tapauksissa poistaa maasta sellaiseen maahan, jossa ei ole asianmukaista hoitoa, ei tarkoita sitä, että hänelle olisi annettava lupa oleskella jäsenvaltiossa direktiiviin 2004/83 perustuvan toissijaisen suojelun nojalla.
- 41 Edellä esitetyn perusteella direktiivin 2004/83 15 artiklan b alakohtaa on tulkittava siten, että siinä määritelty vakava haitta ei käsitä tilannetta, jossa pääasiassa kyseessä olevassa lainsäädännössä tarkoitettuna epänormaalinen tai halventava kohtelu, jonka kohteeksi vakavasti sairas hakija voisi joutua, jos hänet palautettaisiin alkuperämaahansa, johtuu asianmukaisen hoidon puuttumisesta tässä maassa eikä kyse ole hoidon tahallisuudesta epäamisestä kyseiseltä hakijalta.
- 42 Kyseisen direktiivin 3 artiklassa mahdollistetaan se, että jäsenvaltiot säätävät tai pitävät voimassa suotuisampia säännöksiä muun muassa sen määrittelemiseksi, kenelle voidaan antaa toissijaista suojelua, kunhan nämä säännökset ovat yhteensopivat mainitun direktiivin kanssa (ks. vastaavasti tuomio B ja D, C-57/09 ja C-101/09, EU:C:2010:661, 114 kohta).
- 43 Direktiivin 2004/83 3 artiklan sisältämä varaus on esteenä sille, että jäsenvaltio säätää tai pitää voimassa säännöksiä, joiden nojalla direktiivin mukaista toissijaista suojelua annetaan vakavasti sairaalle kolmannen maan kansalaiselle tämän terveydentilan heikentymisen, joka johtuu asianmukaisen hoidon puuttumisesta hänen alkuperämaassaan, vaaran vuoksi, koska tällaiset säännökset eivät sovi yhteen direktiivin kanssa.
- 44 Tämän tuomion 35–37 kohdassa esitetyn perusteella olisi nimittäin direktiivin 2004/83 systematiikan ja päämäärien vastaista myöntää siinä säädettyt asemat kolmansien maiden kansalaisille, jotka ovat tilanteissa, joilla ei ole mitään yhteyttä kansainvälisen suojelun logiikkaan.
- 45 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaista lainsäädäntöä ei voida pitää direktiivin 3 artiklan mukaisena suotuisampana säännöksenä sen määrittelemiseksi, kenelle voidaan antaa toissijaista suojelua. Kolmannen maan kansalaiset, jotka ovat saaneet oleskeluluvan tällaisen lainsäädännön nojalla, eivät siis ole toissijaisen suojeluaseman saaneita henkilöitä, joihin direktiivin 28 ja 29 artiklaa olisi sovellettava.
- 46 Se, että jäsenvaltio antaa tällaista kansallista suojelua muista syistä kuin direktiivin 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettuna kansainvälisen suojelun tarpeen perusteella eli harkinnanvaraisesti ja myötätunnosta tai inhimillisistä syistä, ei myöskään kuulu direktiivin soveltamisalaan, kuten sen johdanto-osan yhdeksännestä perustelukappaleesta ilmenee (tuomio B ja D, EU:C:2010:661, 118 kohta).
- 47 Ensimmäiseen kysymykseen on vastattava kaiken edellä esitetyn perusteella, että direktiivin 2004/83 28 ja 29 artiklaa, luettuina yhdessä direktiivin 2 artiklan e alakohdan ja 3, 15 ja 18 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan oikeutta mainituissa artikloissa tarkoitettuihin sosiaaliapuun ja terveydenhuoltoon kolmannen maan kansalaiselle, joka on saanut luvan oleskella kyseisen jäsenvaltion alueella sellaisen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen lainsäädännön nojalla, jonka mukaan kyseisessä jäsenvaltiossa myönnetään oleskelulupa ulkomaalaiselle, joka kärsii sairaudesta, josta aiheutuu todellinen hengenvaara tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vaara tai epänormaalisen tai halventavan kohtelun vaara, kun ulkomaalaisen alkuperämaassa tai kolmannessa maassa, jossa hän aikaisemmin oleskeli, ei ole mitään asianmukaista hoitoa eikä kyse ole hoidon tahallisuudesta epäamisestä kyseiseltä ulkomaalaiselta tässä maassa.

Toinen kysymys

- 48 Kun vastaus ensimmäiseen kysymykseen otetaan huomioon, toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

- 49 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelyä pakolaisiksi tai muuta kansainvälistä suojelua tarvitseviksi henkilöiksi koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä myönnetyn suojelun sisällöstä 29.4.2004 annetun neuvoston direktiivin 2004/83/EY 28 ja 29 artiklaa, luettuina yhdessä direktiivin 2 artiklan e alakohdan ja 3, 15 ja 18 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan oikeutta mainituissa artikloissa tarkoitettuihin sosiaaliapuun ja terveydenhuoltoon kolmannen maan kansalaiselle, joka on saanut luvan oleskella kyseisen jäsenvaltion alueella sellaisen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen lainsäädännön nojalla, jonka mukaan kyseisessä jäsenvaltiossa myönnetään oleskelulupa ulkomaalaiselle, joka kärsii sairaudesta, josta aiheutuu todellinen hengenvaara tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vaara tai epäinhimillisen tai halventavan kohtelun vaara, kun ulkomaalaisen alkuperämaassa tai kolmannessa maassa, jossa hän aikaisemmin oleskeli, ei ole mitään asianmukaista hoitoa eikä kyse ole hoidon tahallisesta epäämisestä kyseiseltä ulkomaalaiselta tässä maassa.

Allekirjoitukset